

JUSTYNA ZAJKO-CZOCHAŃSKA
<https://orcid.org/0000-0001-6414-8280>
Uniwersytet w Białymstoku

Działalność naukowa i upowszechniająca badania naukowe Ośrodka Badań Historii Kobiet Instytutu Studiów Kobietych w 2021 r.¹

Rok 2021 był kolejnym rokiem działalności Ośrodka Badań Historii Kobiet Instytutu Studiów Kobietych. Wzorem poprzednich lat Ośrodek organizował spotkania zespołu oraz jego współpracowników, podczas których prezentowane były wyniki badań naukowych koncentrujących się na tematyce związanej z historią i dziejami kobiet, zwłaszcza na podstawie prasy od połowy XIX w. Wyniki prowadzonych prac prezentowane były podczas warsztatów, konferencji, konsultacji oraz białostockiej szkoły letniej.

Pierwsze tegoroczne, a VI od początku funkcjonowania Ośrodka, spotkanie pod hasłem *Dziennikarki, publicystki, kobiety piszące. Twórczynie przekazu źródłowego o dziejach kobiet* odbyło się 17 kwietnia 2021 r. w Białymstoku. Wydarzenie zostało zorganizowane przy współpracy Pracowni Historii Kobiet w Katedrze Historii Kultury Uniwersytetu w Białymstoku i przyjęło charakter warsztatowy. Po zainaugurowaniu spotkania przez prof. dr hab. Małgorzatę Dajnowicz jako pierwsza wystąpiła prof. Ewa Maj, prezentując motyw

---

¹ Sprawozdanie przygotowane/finansowane w ramach programu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego pod nazwą DIALOG w latach 2019–2021. Jest wynikiem udziału w projekcie badawczym pt. „Ośrodek badań historii kobiet”, nr 0016/DLG/2019/10.

matki i macierzyństwa w twórczości publicystek prasy dla kobiet w Polsce międzywojennej. Kolejne wystąpienie merytoryczne należało do prof. Jolanty Chwastyk-Kowalczyk, która przybliżyła postać Reginy Wasiak-Taylor – animatorki kultury i dziennikarki, a także prezes Związku Pisarzy Polskich na Obczyźnie. Następnie głos zabrała mgr Justyna Zajko-Czochańska, która skoncentrowała się na zaprezentowaniu redaktorek naczelnych tygodnika „Przyjaciółka” pełniących tę funkcję w latach 1928–1975. Dr Anna Szwed-Walczak przedstawiła zaś biografię jednej z redaktorek czasopisma „Kobiety i Życia” – Anny Szymańskiej-Kwiatkowskiej. Kolejne dwa wystąpienia poświęcono Polskiej Kronice Filmowej. Dr Łukasz Jędrzejski wygłosił referat pt. *Publicystyka Heleny Lemańskiej – przypadek Polskiej Kroniki Filmowej w latach 1949–1967*, a mgr Justyna Granatowska przedstawiła wizerunek kobiety w materiałach PKF w latach 1949–1952. Druga część spotkania została poświęcona m.in. Lidze Kobiet. Dr Maria Bauchrowicz-Tocka przedstawiła Zarząd Główny organizacji, zaś prof. Małgorzata Dajnowicz zaprezentowała wybrane sylwetki członkiń będących popularyzatorkami programu LK. Prof. Robert Suski przeniósł uczestników w inną epokę historii, prezentując postać cesarzowej Zenobii, a mgr Magdalena Gąsowska przedstawiła losy pisarki Jane Austen.

Kolejnym spotkaniem OBHK była Ogólnopolska Konferencja Naukowa pt. *Badania historii kobiet polskich na tle porównawczym. Kierunki, problematyka, perspektywy*, zorganizowana 11–13 czerwca 2021 r. w Białymstoku. Obrady zostały poprzedzone otwarciem wystawy pt. Pionierki. Kobiety w edukacji i nauce, którą prezentowano na dziedzińcu Pałacu Branickich. Obecnych powitała prof. Małgorzata Dajnowicz, JM prof. Adam Krętowski oraz Wojewoda Podlaski Bohdan Paszkowski. Otwarcia towarzyszył panel dyskusyjny o udziale kobiet w rozwoju nauki i edukacji w nawiązaniu do biografii kobiet prezentowanych na wystawie. Dzięki zaangażowaniu Muzeum Historii Medycyny i Farmacji Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku po obejrzeniu ekspozycji uczestników wprowadzono po zabytkowych wnętrzach Pałacu Branickich.

Pierwszy dzień konferencji, tj. 11 czerwca, poświęcono źródłom oraz stanom badań nad historią kobiet. W pierwszej części zaprezentowano m.in. takie źródła jak: pieśni trubadura z XII w., materiały do historii kobiet w rosyjskich aktach proweniencji wojskowej (1914–1915), prasę dla kobiet w Polsce międzywojennej czy

siedleckie badania literaturoznawcze dotyczące pisarek i poetek. Drugą część obrad poświęcono okresowi Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej. Prelegenci omówili głównie prasę dla kobiet będącą źródłem badań historii kobiet. Pochylnono się m.in. nad takimi periodykami, jak „Przyjaciółka”, „Kobieta i Życie”, „Nasza Praca”. W drugi dzień konferencji podczas panelu pt. *Wokół biografii kobiet* prelegenci zaprezentowali sylwetki kobiet – dziennikarek, publicystek oraz kobiet zaangażowanych w życie publiczne i polityczne. Po każdym wystąpieniu, zarówno pierwszego, jak i drugiego dnia, zadawano pytania oraz podejmowano dyskusje. Ostatniego dnia odbył się panel dyskusyjny dotyczący stanu badań na temat historii kobiet w świetle publikacji „Czasopisma Naukowego Instytutu Studiów Kobięcych” (z uwzględnieniem upowszechniania i promocji pisma jako forum dyskusji naukowej o dziejach kobiet) oraz odbyły się konsultacje indywidualne z zakresu historii kobiet o charakterze warsztatowym.

Kolejnym przedsięwzięciem było zorganizowanie III Białostockiej Letniej Szkoły Historii Kobiet, która odbyła się 18–24 lipca 2021 r. w Augustowie. Tematem przewodnim były *Badania historii kobiet w Polsce, cz. II – na przykładzie projektów badawczych indywidualnych i zespołowych*. W szkole letniej udział wzięli doktoranci, doktorzy pracujący nad rozprawami habilitacyjnymi oraz profesorem i promotorzy będący ich opiekunami naukowymi. Uczestnicy reprezentowali różne ośrodki naukowe z Polski, m.in. Uniwersytet w Białymstoku, Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie, Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach oraz Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy.

Pierwszy referat autorstwa prof. dr. hab. Rafała Kosińskiego przybliżył postacie kobiet w historiografii kościelnej późnej starożytności. Kolejne wystąpienie należało do ucznia prof. Kosińskiego – Krzysztofa Kossakowskiego, który zaprezentował kobiece archetypy i toposy literackie w źródłach średniowiecznych. Doktorant przedstawił m.in. archetyp matki, żony, kochanki, czarownicy, władczyni oraz świętej, a także topos kobiety jako przyczyny klęski. Kolejny dzień poświęcono nieco odmiennej tematyce. Dr Diana Dajnowicz-Piesiecka zaprezentowała zasadę równego traktowania kobiet i mężczyzn w prawodawstwie polskim ze szczególnym uwzględnieniem Konstytucji PRL, wskazując także jej praktyczną realizację w edukacji, pracy zawodowej, rodzinie oraz sferze publicznej.

W następnym dniu prof. dr hab. Robert Suski wygłosił prelekcję nt. Zenobii z Palmyry, uzasadniając potrzebę podejmowania badań nad biografią królowej. W dalszej kolejności wystąpiła mgr Magdalena Gąsowska, prezentując kobiety śląskiego pietyzmu w latach 1709–1730. W kolejnym dniu szkoły letniej prof. dr hab. Magdalena Mikołajczyk przybliżyła uczestnikom tematykę rewizjonizmu lat 50. i 60. Prelegentka skoncentrowała się na perspektywie kobiet dziennikarek, redaktorek, żon i matek. Następnie głos oddano mgr Patrycji Dajnowicz, która zaprezentowała biografię farmaceutki Jadwigi Sikorskiej – pierwszej kobiety w tym zawodzie. Autorka przybliżyła życie rodzinne, edukację oraz praktykę aptekarską pionierki. Trzy kolejne wystąpienia dotyczyły koncepcji prac doktorskich. Mgr Justyna Zajko-Czochańska omówiła edukacyjno-emancypacyjną rolę „Przyjaciółki” w latach 1956–1975, mgr Justyna Granatowska wygłosiła referat pt. *Kwestia kobieca w Polskiej Kronice Filmowej – postulaty badawcze*, zaś doktorantka Agnieszka Zaniewska zaprezentowała Ligę Kobiet na Białostocczyźnie w latach 1945–1989. W kolejnym dniu kontynuowano temat tej organizacji, jednakże wskazano jej działalność na innym obszarze. Dr Maria Bauchrowicz-Tocka zaprezentowała Ligę Kobiet w Małopolsce w latach 1945–1957. Dr Katarzyna Wodniak wygłosiła referat dotyczący beletrystyki w tytułach prasowych Zakładów Wydawniczych Alfreda Krzyckiego w Żninie, a prof. dr hab. Beata Wałęciuk-Dejneka wystąpiła z wykładem pt. *Kobieca koncepcja „bycia-w-świecie”: źródła literackie i stan badań. Rozpoznania cząstkowe*.

Po każdej prezentacji projektu badawczego podjęto dyskusję. W trakcie trwania szkoły letniej odbyły się również indywidualne konsultacje oraz seminaria, podczas których prezentowano tematykę prac doktorskich i habilitacyjnych młodych adeptów nauki.

Kolejne, VII Spotkanie Członków Zespołu i Współpracowników Ośrodka Badań Historii Kobiet Instytutu Studiów Kobietych odbyło się 23–24 września 2021 r. w Białymstoku. Pierwszy dzień został poświęcony konsultacjom indywidualnym z zakresu historii kobiet XIX i XX w. Tematem przewodnim drugiego dnia były *Dzieje kobiet: warsztat metodyczny, źródła i postulaty badawcze w historii kobiet (XIX–XX w.)*. Podczas spotkania prof. Małgorzata Dajnowicz zakreśliła metodologię wykorzystania materiałów prasowych, archiwalnych, egodokumentów w historii kobiet, a następnie młodzi

naukowcy pracujący nad rozprawami doktorskimi zaprezentowali fragmentaryczne wyniki swoich dociekań naukowych.

Ostatnim zorganizowanym wydarzeniem było VIII Spotkanie Członków Zespołu i Współpracowników Ośrodka Badań Historii Kobiet Instytutu Studiów Kobietych przy współorganizacji Pracowni Historii Kobiet Wydziału Historii i Stosunków Międzynarodowych UwB, które odbyło się 7–9 października 2021 r. w Białymstoku. Pierwszy dzień opierał się na konsultacjach indywidualnych, zaś drugi dzień miał charakter podsumowujący spotkania naukowe lat 2019–2021. Na wstępie prof. Małgorzata Dajnowicz przedstawiła osiągnięcia Ośrodka Badań Historii Kobiet. Kolejno głos zabierali prelegenci, głosząc referaty podejmujące zagadnienia prasy dla kobiet wydawanej w Polsce międzywojennej, w okresie PRL-u, a także po transformacji ustrojowej, na przykładzie „Twojego Stylu”. Nowe, nieznane dotąd zagadnienia zaprezentowali prof. Karol Łopatecki, przedstawiając tematykę egzaminów dojrzałości w żeńskim gimnazjum im. Anny z Sapiechów Jabłonowskiej w Białymstoku (1922–1939), oraz dr Anna Marcinkiewicz-Kaczmarczyk, mówiąc o Pomocniczej Służbie Kobiet w latach 1941–1946. W ostatnim dniu badaczki Wydziału Prawa UwB zaprezentowały tematykę kobiecą w świetle uregulowań prawnych. Prof. Iwona Wrońska zapoznała słuchaczy z pojęciem pozytywnej dyskryminacji kobiet, zaś dr Diana Dajnowicz-Piesiecka zaprezentowała badania dotyczące prawnej sytuacji kobiet i rodziny.

Należy podkreślić, iż upowszechnianie wiedzy naukowej z subdyscypliny historia kobiet przez Ośrodek Badań Historii Kobiet Instytutu Studiów Kobietych odbywało się na kilku płaszczyznach. Wyniki dociekań naukowych prezentowane były nie tylko w postaci ogłoszonych referatów czy konsultacji, ale również upowszechniane w formie artykułów naukowych publikowanych w „Czasopiśmie Naukowym Instytutu Studiów Kobietych”, w monografii książkowej pt. *Badania historii kobiet polskich na tle porównawczym. Kierunki, problematyka, perspektywy*, pod red. Małgorzaty Dajnowicz i Adama Miodowskiego, jak też w mediach – TVP Białystok oraz Polskim Radiu Białystok.